

अस्योपाधिधर्मास्पर्शित्वमाह भूतेति अजोनित्यइतिजन्मादिसर्वभावविकारनिषेधः शाश्वतइतिप्रकृतिवत्परिणामराहित्यं यतोनिर्गुणः चर्लगुणवृत्तमितिम्यायेनसाम्यदशायांमपिगुणानांपरिणामरूपत्वा
परित्यागात् गुणाअपिगुणवंतोभवंत्यनवस्थापातादतआह निष्कलइति एकगुणशरीरेगुणांतरस्यापिउपसर्जनत्वेनप्रवेशसत्त्वान्नगुणानांनिष्कलत्वलक्षणंनिरवयवत्वमस्तीतितोप्यन्यद्वल्लेत्यर्थः ॥ २३ ॥
द्विर्द्वादशेभ्यश्चतुर्विंशतिभ्यः ज्ञानदृश्यःसूक्ष्मबुद्धिमासः दृश्यतेत्वय्याबुद्ध्येतिश्रुतेः ॥ २४ ॥ प्रवेशार्हंरूपमुपपाद्योपसंहरति यमिति तंप्रविष्टोयः सनलिप्यतइत्यर्थः ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ गुणाधिकः
गुणेभ्योतिरिक्तः ॥ २८ ॥ निर्गुणत्वंक्तुमव्यक्तस्यकार्यस्यप्रलयमाह जगदित्यादिना ॥ २९ ॥ ३० ॥ अव्यक्तमिति अव्यक्तस्यापिलयंवदतासांख्यमतमपास्तं ॥ ३१ ॥ एतदेवव्यतिरेकमुखेनद्रव्यति
भूतग्रामशरीरेषुनश्यत्सुनविनश्यति ॥ अजोनित्यःशाश्वतश्चनिर्गुणोनिष्कलस्तथा ॥ २३ ॥ द्विर्द्वादशेभ्यस्तत्त्वेभ्यःख्यातोयःपंचविंशकः ॥ पुरुषोनिष्क्रियश्चै
वज्ञानदृश्यश्चकथ्यते ॥ २४ ॥ यंप्रविश्यभवंतीहमुक्तावैद्विजसत्तमाः ॥ सवासुदेवोविज्ञेयःपरमात्मासनातनः ॥ २५ ॥ पश्यदेवस्यमाहात्म्यंमहिमानंचनार
द ॥ शुभाशुभैःकर्मभिर्योनिलिप्यतिकदाचन ॥ २६ ॥ सत्वंरजस्तमश्चेतिगुणानेतान्प्रचक्षते ॥ यत्तेसर्वशरीरेषुतिष्ठंतिविचरंतिच ॥ २७ ॥ एतान्गुणांस्तुक्षेत्र
ज्ञोभुंक्तेनैभिःसभुज्यते ॥ निर्गुणोगुणभुक्कैवगुणस्रष्टागुणाधिकः ॥ २८ ॥ जगत्प्रतिष्ठादेवर्षेपृथिव्यप्सुप्रलीयते ॥ ज्योतिष्यापःप्रलीयंतेज्योतिर्वायौप्रलीय
ते ॥ २९ ॥ खेवायुःप्रलयंयातिमनस्याकाशमेवच ॥ मनोहिपरमंभूतंतदव्यक्तेप्रलीयते ॥ ३० ॥ अव्यक्तंपुरुषेब्रह्मन्निष्क्रियेसंप्रलीयते ॥ नास्तितस्मात्परतरः
पुरुषाद्वैसनातनात् ॥ ३१ ॥ नित्यंहिनास्तिजगतिभूतंस्थावरजंगमं ॥ ऋतेतमेकंपुरुषंवासुदेवंसनातनं ॥ ३२ ॥ सर्वभूतात्मभूतोहिवासुदेवोमहाबलः ॥ पृथि
वीवायुराकाशमापोज्योतिश्चपंचमं ॥ ३३ ॥ तेसमेतामहात्मानःशरीरमितिसंज्ञितं ॥ तदाविशतियोब्रह्मन्नदृश्योलघुविक्रमः ॥ ३४ ॥ उत्पन्नएवभवतिशरी
रंचेष्यन्प्रभुः ॥ नविनाधातुसंघातंशरीरंभवतिक्वचित् ॥ ३५ ॥ नचजीवंविनाब्रह्मन्वायवश्चेष्टयंत्युत ॥ सजीवःपरिसंख्यातःशेषःसंकर्षणःप्रभुः ॥ ३६ ॥ त
स्मात्सनत्कुमारत्वंयोलभत्स्वेनकर्मणा ॥ यस्मिंश्चसर्वभूतानिप्रलयंयांतिसंक्षयं ॥ ३७ ॥

नित्यमिति नित्यंअविनाशिभूतंनित्यसिद्धंपरस्मादन्यन्नास्तीत्यर्थः ॥ ३२ ॥ एवंतत्पदार्थस्वरूपमुक्तात्वंपदार्थस्वरूपमाह सर्वेति सर्वेषांभूतानामात्मभूतःप्रत्यग्रूपोवासुदेवः एतदेवकथमित्यतआह पृथिवी
त्यादिना ॥ ३३ ॥ सएषइहप्रविष्टआनखायेभ्यइतिश्रुतेरर्थसंगृह्णाति तदिति आविशतीतिप्रवेशोक्त्यापांचरात्राभिमतोजीवोत्पत्तिपक्षोपास्तः लघुविक्रमःशीघ्रकारी एतेनदृष्टिस्तृष्टिरुक्ता ॥ ३४ ॥ घटा
काशवदुपाध्युत्पत्त्याउत्पन्नइति एवशब्दोनवधारणे प्रवेशाभावेचेष्टानुपपत्तिमाह नविनेति ॥ ३५ ॥ सइति योयंप्रविष्टःसजीवःसंकर्षणाख्योविश्वविधारकोभगवतोव्यूहः ॥ ३६ ॥ सजीवएवसनत्कुमा
रत्वंजीवन्मुक्तत्वेनध्यानार्चनादिकर्मणालभते एवमविद्योपाधिकंजीवमुपपाद्यतस्मादेवजीवात्प्रद्युम्नाख्यमनउत्पद्यतेइत्याह यस्मिन्नित्याद्यर्थद्वयेन प्रद्युम्नसंज्ञकेमनसिसर्वेषांभूतानालयोदयोउक्तीअ
तोमानस्येवइयंसृष्टिरितिभावः ॥ ३७ ॥